

VEERA KINNUNEN

”Maailma on pohjimmiltaan sotkuinen”

Haastattelussa Gay Hawkins

Australialaista kulttuurintutkija Gay Hawkinsia voi hyvällä syyllä pitää yhteiskuntatieteellisen jätetutkimuksen pioneerina. Hänen vuonna 2006 ilmestynyt teoksensa *Ethics of Waste* loi pohjaa tällä hetkellä vilkkaasti lainehtivalle yhteiskuntatieteelliselle jätokeskustelulle. Juttelimme Hawkinsin kanssa jätteestä ja talouden toisintekemisen mahdollisuuksista etäyhteyksin korona-kevään jälkimainingeissa syksyllä 2020. Hawkins kritisoi *zero waste*- ja kierrätysajattelua siitä, että ne individualisoivat jättekysymyksen yksittäisten kotitalouksien ongelmaksi. Siksi hän tutkii nyt yhteisötalouksia ja yrityksiä, joissa jäte otetaan provokaationa toteuttaa talousjärjestelmää – ja yhteisiä tulevaisuuksia – kokonaan uudella tavalla.

Kulttuurintutkija Gay Hawkins on laaja-alainen yhteiskuntateoreetikko. Western Sydney Universityn yhteiskunta- ja kulttuuriteorian professori on töissään käsitellyt monipuolisesti muun muassa talouden, ympäristökysymysten, median ja arkisten käytäntöjen yhteenkietoutumisia. Kansainvälisesti Hawkins tunnetaan kuitenkin ennen muuta jätteisiin syventyvistä teoksistaan. Hänen urauurtava kirjansa *Ethics of Waste. How We Relate to Rubbish* (2006) oli ensimmäisiä tutkimuksia, joissa huomio kiinnitettiin jätteeseen muunakin kuin kulttuurisena kategoriana: käytännöllisessä toiminnassa syntyvänä aineksena, joka omine ominaisuuksineen muovaa yhteiskunnallista elämää.

Ethics of Waste teki vauraiden länsimaiden jättesuhteen näkyväksi analysoimalla poliittisten ja kulttuuristen suhteiden verkostoja, jotka määrittivät kaatopaikat, viemäroinnin ja lajittelupisteet kyseenalaistamattomiksi jättehallinnan teknologioiksi ja siten tuottivat tietynlaisia jätteitä sekä muovasivat ruumiillisia puhtaanapidon rituaaleja. Sen lähtökohtana oli ajatus, että tarjotessaan yksipuolista, moralisoivaa ja syyllistävää suhtautumistapaa jätteeseen kulttuurinen jättekuvasto kielsi muut mahdolliset tavat toimia jätteen kanssa. Hawkins peräänkuulutti uudenlaista jätteen kohtaamisen eetosta kysymällä, mitä tapahtuisi, jos oltaisiin vastuullisia jätteelle itselleen.

Viime vuosina Hawkinsin kiinnostuksen painopiste on siirtynyt teoreettis-filosofisesta jätte-etiikan pohdin-

Kuva: Gay Hawkins

nasta empiriseen jättesuhteiden erittelyyn. Hänen johdattamansa tutkimusprojekti The Skin of Commerce tarkasteli muovien ja kertakäyttökulttuurin historiallista yhteismuotoutumista sekä nykyisiä yrityksiä irrottautua muovitaloudesta¹. Myös meneillään olevat tutkimushankkeet pureutuvat yrityksiin muuttaa taloutta vähemmän jäteintensiiviseksi irrottautumalla kertakäyttöpakkauksen logiikasta².

Tapasin Hawkinsin ensimmäisen kerran syyskuussa 2017 hänen osallistuessaan Rovaniemellä järjestämämme Living Ethics -seminaariin. Itsekin jätteen kanssa toimivana tutkijana olin ehdottanut häntä pääpuhujaksi, ja sain kunnian toimia esikuvani emäntänä koko vierailun ajan. Hawkins osoittautui teräväksi ja laajasti sivistyneeksi mutta kuitenkin maanläheiseksi ja huomaavaiseksi keskustelijaksi. Noiden muutamien päivien aikana meistä tuli jos nyt ei ihan ystäviä, niin ainakin hyviä kollegoita.

Täsmälleen kolme vuotta myöhemmin tapaamme jälleen, tällä kertaa etäpalvelu Zoomin välityksellä. Maailmalla jylläävä koronapandemia on siirtänyt keväälle suunnitellun haastattelun myöhäissyksyyn. Se on myös pakottanut meidät molemmat etätöihin, omien päätteidemme ääreen eri puolille maapalloa. Minun aikainen aamuni on Hawkinsin myöhäinen iltapäivä, eikä tämä suinkaan ole hänen työpäivänsä ensimmäinen etäkokous. Olemme sopineet puhuvamme ennen muuta Hawkinsin nykyisistä mielenkiinnon kohteista: muovin politiikasta sekä jättesuhteen muutoksesta kiertotaloudessa.

Kerroit viimeksi tavatessamme, että *Ethics of Waste* kirjoittaessasi sinulle sanottiin, ettei kirja tule kiinnostamaan ketään. Toisin kävi. Teos loi pohjaa uudelle jätteen kulttuuritutkimukselle, ja se on edelleen viitatuimpia ja luetuimpia yhteiskuntatieteellisen jätetutkimuksen perusteoksia. Miten alun perin löysit jätetutkimuksen äärelle?

Minulla on vahva muistikuva siitä hetkestä, kun kiinnostuin jätteestä. Olin opettamassa maisteritason kurssia arvon teorioista, ja annoin opiskelijoille tehtäväksi kirjoittaa analyttinen teksti jostakin rakastamastaan asiasta. Opiskelijat pitivät tehtävää vaikeana. Heiltä tuntui kokonaan puuttuvan sanasto myönteisille arvottamisen muodoille, kuten rakkaudelle, kiintymykselle ja mielihyvälle. Eräs opiskelija sanoi, että hänestä olisi ollut paljon helpompaa kirjoittaa vihaamista asioista: ”Voisin kirjoittaa tuntikausia asioista, jotka inhottavat ja kauhistuttavat minua tai siitä, kuinka vihaan nähdä roskia katukäytävillä. Minulla on äärimmäisen rikas sanasto abjekteilille, jotka ravistelevat ja häiritsevät minua ja tekevät oloni ontologisesti turvattomaksi.”

Tämä opiskelijan huomio sai minut tajuamaan, kuinka äärettömän monipuolinen kuvasto meillä on inhottaville ja kauheille, väärissä paikoissa oleville asioille, jotka ravistelevat maailmamme ja järkyttävät meidän järjestyksen tajuamme. Jätteet voivat tehdä sen meille. Käyn usein vaeltamassa, ja nähdessäni roskia kaukaisissakin paikoissa romuttuu kuvitelmani puhtauden ja koske-

mattomuuden mahdollisuudesta. Maailma on pohjimiltaan sotkuinen.

Tuo kokemus sai minut kiinnostumaan jätteen etiikasta. Käsittelen teoksessani sitä, miten jäte on kietoutunut eettiseen mielikuvitukseemme ja itseymmärykseksemme sekä eettisiin velvoitteisiimme maailmaa kohtaan.

Kirjassasi esittelet kolme ulottuvuutta, jotka sinun mukaasi luonnehtivat modernin kulutusyhteiskunnan jäte-eetosta: hävitettävyyden, kieltäminen ja etäisyys. Kertoisitko hieman näistä eettisistä ulottuvuuksista?

Yhteiskuntatieteellisenä kulttuuriteoreetikkona minua kiinnosti erityisesti, miten jätteestä on tullut niin häiritsevää. Ensimmäinen jäte-eetostamme luonnehtiva ulottuvuus on *hävitettävyyden*. Kulttuurinen ymmärrys kaatoavaisuudesta ja esineiden elämän rajallisuudesta on koko 1900-luvun tunnusmerkki. Se liittyy muovin kaltaisten, jo lähtöjään poisheitettäväksi suunniteltujen materiaalien syntyyn. Muovin kaltaiset materiaalit mahdollistivat poisheitämiseen perustuvien ”pikakapitalismin” muotojen, kuten nouto- ja pikaruokatalouden kehittymisen. Tällaisiin talouden malleihin hävitettävyyden oletus kuului olennaisena osana, mikä tietysti kiihdytti markkinoita ja tuotantoa kaikilla kuluttamisen osa-alueilla. Esimerkiksi vaatteiden ja huonekalujen elinikä suunniteltiin tarkoituksellisen lyhyeksi. Hävitettävyydestä syntyvässä arvottamisen järjestyksessä kestävyydellä tai poisheitämisellä ei ole väliä. Kun esineet on suunniteltu poisheitettäväksi, hävittämisestä tulee pakollista. Et voi olla hävittämättä.

Toinen ulottuvuus on *kieltäminen*. Se on kietoutunut yhä voimakkaammin jätehallintaan. Kunnallisesti järjestetty urbaani jätehallinta on mahdollistanut, ettei meidän tarvitse itse huolehtia omista jätteistämme. Jätehallinnan suunnittelu poistaa meiltä eettisen vastuun omista tavaroistamme sen jälkeen, kun emme enää tarvitse niitä. Jättämäiset jäteinfrastruktuurimme erottavat meidät niin tehokkaasti jätteistämme, että olemme kauhuissamme kohdatessamme fyysistä ja materiaalista ylimäärää. Jätteen kieltäminen luo subjektiviteetin, joka määrittäytyy puhtauden ja hygienian kulttuurisen kuvaston kautta. Monissa muissa kulttuureissa, joissa jätteen fyysinen käsittely on arkipäiväistä, ollaan paljon hyväksyvämpiä elämän sotkuisuuden ja hybrididyn kanssa.

Kolmanneksi jätteet on *etäännytetty* meistä ajallisesti ja tilallisesti. Vauraat länsimaat ovat eriyttäneet itsensä omista jätteistään niin, että jätteet matkaavat toisiin yhteisöihin ja jopa toisiin maanosiihin käsiteltäviksi. Globaalia etelää on pidetty jättömaana siihen pisteeseen asti, että monet maat Kiinan tavoin kieltäytyvät ottamasta vastaan ”kierrätettäväksi” länsimaiden jätteitä. Koska ne eivät lopulta olekaan kovin kierrätettäviä.

Nämä kolme ulottuvuutta määrittävät nykyistä elämämme jätteen kanssa. Ne määrittävät meidän subjektiviteettimme, tekevät meidät siksi, mitä olemme. Ongelma on, että ne samalla estävät muunlaiset tavat olla jätteen kanssa.

”Yksittäisen kuluttajan on lähes mahdoton elää muovittomasti, koska kokonaiset taloudet perustuvat pohjimmiltaan kuluttamiseen, ja nykymuotoinen kuluttaminen on kääritty muoviin.”

Kierrätyksestä kiertotalouteen

Kapitalistisen jäte-eeoksen lisäksi kritisoit myös ympäristötiedostavaa jättesuhdetta ongelmalliseksi ja ”fobiseksi”. Mitä tarkoitat tällä?

Jätteeseen liittyy paljon oikeamielisyyttä. Jättemäärien kasvu oli yksi ympäristöliikkeen syntyyn vaikuttavista syistä. Kierrätettävyyden idea kehittyi samanaikaisesti modernin jätehuollon ja hävitettävyyden ajatuksen kanssa: se oli yksi keino hallita kasvavaa jäteongelmaa. Samalla kierrättämisen idea individualisoi jäteongelman saamalla yksittäiset kotitaloudet kokemaan, että ne ovat vastuussa jättemäärien kasvusta.

Ympäristötiedostavuuteen kytkeytyvä eettinen individualismi suuntaa huomion väärään kohtaan. Ympäristötietoinen ja eettinen kuluttaminen on yksilöllinen ratkaisu jäteongelmaan: ”Minä kulutan muovittomasti, minä olen hyveellinen ihminen enkä tuota jätettä.” Tietenkään en vastusta jätteettömyyttä sinänsä, mutta ajattelen, että jättekysymys on paljon laajempi asia kuin vain yksittäisten kotitalouksien ongelma. Yksittäisen kuluttajan on lähes mahdoton elää muovittomasti, koska kokonaiset taloudet perustuvat pohjimmiltaan kuluttamiseen, ja nykymuotoinen kuluttaminen on kääritty muoviin. Kun huomio kiinnitetään yksittäisten ihmisten yrityksiin elää muovittomasti, tärkeämmät kysymykset kokonaisten talousjärjestelmien öljyriippuvuudesta tai suurten yritysten vastuusta globaalissa jätetekriisissä jäävät

siivuun. Todellinen ongelma ovat jätteen tuottamiseen perustuvat talouden mallit.

Olet tainnut joskus sanoa, että ympäristötiedostava jättesuhdekin on yhdenlaista kieltämistä. Sen kieltämistä, että jäte on väistämätön osa ihmisenä olemista?

Me kaikki yritämme kierrättää tai välttää muovia, koska se antaa meille jonkinlaisen kokemuksen eettisestä vastuullisuudesta. Kaikki haluavat tehdä osansa. Tietysti jäte on osa ihmisenä olemista. Kyse on ennemminkin siitä, *millaista* jätettä me tuotamme.

Nykymuotoista jätettä on mahdoton hallita. Sitä on mahdoton välttää. Me olemme jumissa talousjärjestelmässä, jossa emme voi ostaa ruokaa, joka ei olisi kääritty muoviin. Tällaista jätetaloutta vastaan kuluttajat koettavat taistella sanomalla: ”Minä en suostu enää kierrättämään, koska olemme nähneet, että Australiassa vain 12 prosenttia muovista kierrätetään. Me viemme muovit takaisin kauppoihin, jotta tuottajat kantaisivat vastuunsa tuottamastaan muovista. Ruokalogistiikka pitää suunnitella niin, että se ei enää perustu kertakäyttömateriaaleihin.” Tällainen aktiivisuus siirtää paineen ruoan ja pakkausten tuottajille ja jakelijoille. Tällä hetkellä jätteen tuottaminen on taloudellisesti välttämätöntä, se kieltoutuu kaikkeen taloudelliseen toimintaan. Ja tätä mallia on vaikea muuttaa.

Mitä ajattelet vallitsevasta kiertotalouden ajatuksesta: onko se vain laastari vai vakava yritys muuttaa talouden perustaa?

”Kiertotalous pyrkii uudelleen ajattelemaan jätteen ja talouden suhteen.”

Minusta kierrotalous on vakava pyrkimys muuttaa meidän jätesuhteitamme, ja siksi se on ehdottoman tärkeää. Tietysti se voidaan nähdä myös viherpesuna tai jälleen uutena teknokraattisena ratkaisuna jäteongelmaan. Mutta mielestäni kierrotalous voidaan nähdä signaalina valtavasta yhteiskunnallisesta muutoksesta, pyrkimyksistä kohti uudenlaisia, vähemmän jäteintensiivisiä taloudellisia käytäntöjä.

Taloudellisilla käytännöillä en tarkoita vain kuluttajien toimintaa, vaan koko ketjua materiaalien valinnasta tuotantoon. Koko taloudellisessa ketjussa pitäisi huomioida, millaisia jätteitä se synnyttää.

Minusta kierrotaloudessa on olennaista se, että se todella pyrkii uudelleen ajattelemaan jätteen ja talouden suhteen. Se ottaa huomioon, että kaikki taloudet tuottavat ylimäärää, ei vain lisäarvona, vaan myös ylimääräistä ainesta, ylimääräisiä elementtejä. Se on poliittinen provokaatio: ”Kuinka määritellä talous uudelleen niin, että tiedostamme, millaisia ylimääriä se kulloinkin tuottaa? Miten vähennämme ja hyödynnämme nämä ylimäärät?”

Kierrotalous haastaa järjestämään talouden uudelleen siten, että ylimääräisen aineksen synty huomioidaan ketjun jokaisessa vaiheessa. Joskus siitä saattaa seurata, että aines kiertää järjestelmässä. Joskus materiaalin käytöstä on irrottauduttava kokonaan, koska sitä ei voida järkevästi käyttää uudelleen. Näin pitäisi toimia esimerkiksi kertakäyttömuovin suhteen. Miten suunnitella

talous ilman kertakäyttöistä muovia? Miten mahdollistaa erilaiset uudenlaiset kokeilut, ja miten ne voidaan skaalata laajempiin taloudellisiin käytäntöihin? Kierrotalous haastaa ajattelemaan uusiksi taloudellisen toiminnan muodot, ruokkii kokeellisia kierron verkostoja, rakentaa uudenlaisia infrastruktuureja ja luo työpaikkoja.

Onko tällainen muutos jo käynnissä Australiassa tällä hetkellä, laajassa mittakaavassa?

Ei ehkä näin laajassa mittakaavassa, mutta muutos on jo meneillään. Tarkastelemme seuraavassa tutkimushankkeessamme kertakäyttöpakkauksista irrottautuvia yrityksiä. Tällaisissa yrityksissä jälleenmyynti tapahtuu uudella logiikalla, joka mahdollistaa erilaisen kulluttamisen. Nämä yritykset eivät pelkästään tee kuluttajasta hyvää kierrättäjää, vaan tuottaja ja jälleenmyyjä ottavat aidosti vastuun jätteestä. Tässä tutkimushankkeessa olemme kiinnostuneita vaihtoehtoisista talouden muodoista, joiden ytimessä on yhteiskunnallinen, ei vain taloudellinen etu. Näissä vaihtoehtoisissa talouden muodoissa jäte on provokaatio ajatella koko taloutta toisin.

Mielestäni olennaista ei ole niinkään mittakaava vaan se, että taloutta pyritään muuttamaan. Esimerkiksi kierrotalouden ajatusta edistävää Ellen MacArthur -säätöä on kritisoitu suurten yhtiöiden edun ajamisesta. Minusta sillä ei ole mitään väliä, koska he tekevät tärkeää työtä isojen yritysten kanssa koettaen kuvitella taloudelliset prosessit ja tuotannon kokonaan uudella tavalla. Tässä säätö on tehnyt mahtavaa työtä.

Muovin ontologia, politiikka ja ajallisuus

Miksi kiinnostuit muoveista erityisenä nykyjätteen muotona vaikkapa ydinjätteen tai elektroniikkaromun sijaan?

Materiaalisena filosofina aloin jossain vaiheessa nähdä muovia kaikkialla. Huomasin, että muovipulloista oli tullut uusi kulttuurinen ilmiö. Aloin tutkia muovipul-lomarkkinoita pitkälti vesipolitiikan näkökulmasta kysymällä, miten vedestä tehdään markkinatavaraa. Tajusin, että veden kommodifioitumisen edellytys on sen materiaalin säiliö: pullo. Kauppatavaroistetun veden kuluttaminen ei ole mahdollista ilman tuota kertakäyttöistä välittävää objektiota. Lisäksi muovipullo oikeastaan suunnitellaan jo lähtöjään jätteeksi; siitä tulee jätettä saman tien, kun vesi on nautittu. Minua alkoi kiehtoa muovin kaikkiallaolevuus. Muovista on tullut jokapäiväistä elämää kannatteleva aines. Voi jopa sanoa, että *muovi hallitsee meitä*.

Onnistut tarkastelemaan muovijätettä vailla kauhistelua ja moralisointia. Osittain tämän mahdollistaa kuvaamasi ontologinen ja poliittinen lähestymistapa.

Kysymys on todellakin ontologinen. Kyse on siitä, miten erilaiset materiaalit ja välineet voivat säädellä toimintaamme ja siten muuttaa maailmaa. Ne pystyvät muuttamaan meidän standardejamme ja käsityksiämme. Ei ole kysymys yksinkertaisesti siitä, että yritykset markkinoisivat meille nämä tuotteet, vaan monimutkaisem-masta ontologisesta prosessista, jossa merkitykset, käsi-tykset, järjestykset ja käytännöt määrittyvät uudelleen hyvin arkipäiväisellä tasolla.

Muovit ovat huomaamattomasti muuttaneet maailmaa esimerkiksi vaikuttamalla puhtauden käytäntöihin. Miten me aloimme kääriä kaiken muoviin pitääksemme asiat puhtaina? Muovikelmun tulo markkinoille on muuttanut hygieenisen mielikuvituksemme. Me käärimme kaiken muovikelmuun ”suojellaksemme ruokaamme” ja ”pysäyttääksemme bakteerit”. Näin muovi vaikuttaa suoraan järjestyksen tajuunme ja käsityksiimme siitä, mikä on puhdasta ja mikä kontaminoitunut. Niinpä tätä nykyä on häiritsevää, jos joku ojentaa meille ruokaa paljain käsin. Emme voisi syödä sitä. Muovieristys tekee ruuasta puhtaan.

Minäkin yritin ennen valita suojaamattomat kasvokset kaupassa, mutta koronapandemian jälkeen olen siirtynyt taas muovin suojaamiin elintarvikkeisiin. Ne tuntuvat jotenkin puhtaammilta. Korona on tehnyt arkisen muovin ja puhtauden liiton näkyväksi.

Reaktion on täsmälleen sama. Haluan suojan, haluan muovin. Ja kuitenkin se on vain illuusio, fantasia. Muovin materiaaliset ominaisuudet ruokkivat tuota fantasiaa. Se vaikuttaa läpinäkyvyydessään puhtoiselta ja koskemattomalta. Materiaaliset ainekset osallistuvat ominaisuuksillaan kulttuuriseen ja ontologiseen työhön.

Kysyisin vielä ajallisuudesta. Itse olen työskennellyt viime aikoina kompostoinnin kanssa. Käytännönä se synnyttää uudenlaisia ajallisuuksia,

rytmejä, suhdetta menneisyyteen ja tulevaisuuteen. Eikä vain suhdetta, vaan käytännöt itsessään tuottavat erityistä tulevaisuutta. Ajattelen, että jätekäytäntöjen ajallisuuden tunnistaminen on yksi avain kestävämpään jätetulevaisuuteen. Millaista ajallisuutta muovi todellistaa?

Siinä missä kompostointi käytäntönä tuottaa jatkuvuuden tajua, muovikäytännöissä syntyy fantasia katoavaisuudesta. Katoavaisuuden illuusio peittää alleen käsittämättömän materiaalsen pysyvyyden. Muovin kiertäysjärjestelmä on oikeastaan vain suuri temporaalinen valhe. Saatamme ajatella, että kun olemme käyttäneet muovimme, voimme kierrättää sen, mutta eihän se lopulta kierrä minnekään. Siinä missä kompostoinnissa ihminen itse ottaa vastatakseen ja hoivatakseen omat jätteensä muuntaakseen ne joksikin muuksi, muovin kanssa tällainen hoivaava suhde ei ole mahdollinen. Muovit ovat siihen aivan liian myrkyllisiä aineksia. Ongelma on siinä, että siirrämme vastuun toisaalle. Muoviesineet suunnitellaan niin, että kuluttajalle ei muodostu eettistä taakkaa. Muovit ovat kanssamme vain niin häviävän hetken, että me emme ehdi muodostaa niihin minkäänlaista vastuullisuuden sidosta. Tähän hetkellisyteen kiteytyy muovin erityinen ajallisuus.

Tiivistäisitkö lopuksi muovijätteen eettispoliittiset haasteet?

Ensimmäinen askel kestäväan yhteiskunnalliseen elämään muovin kanssa on havaita, kuinka monin huomaamattomin tavoin se muovaa elämäämme. Sen jälkeen pitäisi tunnistaa muovin katoavaisuuden olevan pelkkä fantasia. Kun muovin materiaallinen pysyvyys tunnistetaan, on mahdollista alkaa pohtia, millainen sen paikka on tulevaisuuden talouksissa.

Yhteiskuntatieteilijän tehtävä

Hawkinsin poliittisesti polttavan ajankohtaiset aiheet sijoittavat hänet käsitteellisen ja soveltavan tutkimustyön väliselle rajapinnalle. Jo *Ethics of Waste* oli otteeltaan paitsi yhteiskuntakriittinen myös transformatiivinen: se ehdotti, miten asiat voisivat olla toisin. Tämänpäiväinen keskustelumme osoittaa, että Hawkins on siirtynyt yhä vahvemmin kriittisestä tarkkailijasta aktiiviseksi osallistujaksi taloudellisen muutoksen rakentamisessa. Hänen uusimmissa tutkimushankkeissaan liikutaan yhteisötalouden ja vaihtoehtoisten talouksien kentillä ja tarkastellaan yrityksiä toteuttaa taloutta perustavalla tavalla toisin. Vaihtoehtoisen talouden keskusteluissa painotetaan tutkijan eettistä vastuusta uudenlaisten talouksien muodostumisessa³.

Kirjoitan vielä jälkikäteen sähköpostia Hawkinsille ja kysyn, millaisena hän itse näkee yhteiskuntatieteilijän tehtävän nykyisissä hankkeissaan. Professori vastaa:

”Olen yhtä mieltä kollegani Katherine Gibsonin, Bruno Latourin ja monien muiden kanssa kritiikin rajallisuudesta. Tiedämme hyvin, että nykyiset tuotannon ja ku-

lutuksen mallit ovat kestävämmän jäteintensiivisiä ja että koronapandemia kärjistää globaalia jättekriisiä entisestään. Paljon vähemmän tiedämme siitä, miten voimme ottaa syntyvät ylijäämät provokaatioina, jotka usuttavat kokeilullisuuteen, muutokseen, ekologiseen oikeudenmukaisuuteen ja luovuuteen kaikilla yhteiskunnan tasoilla, esimerkiksi kysyttäessä, miten taloudet organisoituvat, miten vaihto ja kulutus toteutetaan, miten resurssit hyödynnetään ja miten on ylipäättään mahdollista elää.

Yhteiskuntatieteet tarjoavat jättekriisiin toisenlaisia ajattelemisen muotoja, jonkinlaista 'hankaluuksissa pyyttelevää' ajattelua, kuten Donna Haraway sanoisi. Ne voivat tarkastella spekulatiivisia ja käytännöllisiä ratkaisuja, jotka tuottavat erilaisia tulevaisuuksia jätteen kanssa. Meneillään oleviin kriiseihin ei tarvita morali-sointia vaan käytännöllistä, poliittisesti ja yhteiskunnallisesti generatiivista lähestymistapaa.”

Viitteet

- 1 Hawkins 2017; 2018a; 2018b.
- 2 Hawkins 2019.
- 3 Zanoni ym. 2017.

Kirjallisuus

- Hawkins, Gay, *The Ethics of Waste. How We Relate to Rubbish*. Rowman & Littlefield, Lanham 2006.
- Hawkins, Gay, Ethical Blindness. Plastics, Disposability and the Art of Not Caring. Teoksessa *Living Ethics in a More-than-Human World*. Toim. Veera Kinnunen & Anu Valtonen. University of Lapland, Rovaniemi 2017, 15–28.
- Hawkins, Gay, Plastic and Presentism. The Time of Disposability. *Journal of Contemporary Archaeology*. Vol. 5, No. 1, 2018a, 91–102.
- Hawkins, Gay, The Skin of Commerce. Governing through Plastic Food Packaging. *Journal of Cultural Economy*. Vol. 11, No. 5, 2018b, 386–403.
- Hawkins, Gay, Disposability. *Discard Studies* 21.5.2019. Verkossa: discardstudies.com/2019/05/21/disposability/
- Hawkins, Gay, Potter, Emily & Race, Kelly, *Plastic Water. The Social and Material Life of Bottled Water*. MIT Press, Cambridge (Mass.) 2015.
- Zanoni Patricia, Contu, Alessia, Healy, Stephen & Mir, Raza, Post-capitalistic Politics in the Making. The Imaginary and Praxis of Alternative Economies. *Organization*. Vol. 24, No. 5, 2017, 575–588.

LOPS
2021

Minerva – harjoittelemalla mestariajattelijaksi

Filosofian Minerva-sarja uudistuu lukion opetussuunnitelmaan 2021

Editan *Minerva*-sarja tuo filosofian teemoja lähelle lukiolaisen arkea. Sarjan oppimateriaaleissa perehdytään filosofisiin taitoihin, esimerkiksi kriittiseen ajatteluun ja taitavaan argumentaatioon. Esimerkit auttavat soveltamaan filosofiaa arjen tilanteisiin ja herättämään keskustelua.

- Kannustaa oppimaan ajattelun taitoja
- Tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä
- Saatavilla painettuna ja diginä

LISÄTIEDOT

opettajapalvelu@edita.fi
puh. 020 450 010
edita.fi/oppiminen/lops21

EDITA